

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausuntoyhteenveto

6.6.2022

VN/6121/2021
VN/6121/2021-SM-33

Lausuntoyhteenveto

Keskeinen sisältö lausunnoista hätäkeskustoiminnasta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Kirkkokatu 12
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 480 171
+358 295 480 171

Faksi
Fax
Fax

09 160 44635
+358 9 160 44635

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.sm@govsec.fi
www.intermin.fi

1. JOHDANTO

1.1. Asian tausta ja valmistelu

Sisäministeriö asetti 2.5.2019 hätäkeskustoiminnasta annetun lain uudistamistarpeen esiselvityshankkeen toimikaudeksi 2.5.2019 - 31.12.2019. Hanke valmisteltiin virkatyönä. Hanketta varten perustettiin työryhmä, jossa kartoitettiin muutostarpeita toiminnallisista tarpeista lähtien tai muun lainsäädännön kehittymisen vaikutusten kautta. Sisäministeriön työryhmän mukaan yleisesti hätäkeskustoiminnasta annetun lain tarkistamisessa on otettava huomioon voimassa olevan tietosuojasääntelyn vaatimukset. Työryhmän mukaan hätäkeskustoimintaa koskevan lain soveltamisalaa ei tulisi sitoa tietojärjestelmiin vaan uudempien kehityslinjausten mukaisesti niihin tarkoituksiin, joissa henkilötietoja käsitellään. Rekisterinpitäjät ja näiden keskinäinen vastuunjako määritetään lain tasolla ja rekisterinpitäjäyys tulisi toteuttaa nykytilan pohjalta. Hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin tulisi säätää erillinen määritelmäpykälä sekä informatiivinen viittaussäännös muussa lainsäädännössä säädettyihin tehtäviin. Hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa olisi säädettävä tarkemmin Hätäkeskuslaitoksen tehtävien sekä hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten tehtävien vaatimien rekisterissä olevien tietojen käyttämisestä. Työryhmän esityksen mukaan Hätäkeskuslaitoksen ydintehtävien hoitaminen tulisi priorisoida. Hätäkeskuslaitoksen pysyvistä lisätehtävistä tulisi säätää lain tasolla, koska Hätäkeskuslaitoksen ydintoimintojen sujuvuus vaikuttaa muiden viranomaisten toimintaan. Muuksi kuin hätäpuheluksi osoittautuneen puhelun siirtäminen valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus- ja neuvontapalveluun tulisi säätää. Tapaukset koskevat tehtäviä, joissa ei ole tarpeen hälyttää välittömästi ensihoidon yksikköä, vaan tarvitaan terveydenhuollon ammattihenkilön tekemä hoidon tarpeen arvio. Hätäilmoituksen luonne huomioon ottaen, olisi säädettävä hätäilmoitus salassa pidettäväksi lisäämällä sitä koskeva kohta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momenttiin.

Sisäministeriö asetti hätäkeskustoiminnasta annetun lain uudistamishankkeen ajalle 1.1.2021-31.12.2021. Hankkeen tavoitteena oli arvioida 1) hätäkeskustoiminnasta annetun lain suhde kansallisen ja EU:n tietosuojasääntelyn vaatimuksiin, 2) hätäkeskusrekisteriä käyttävien viranomaisten tehtävien ja toimivaltuuksien tarpeenmukaista kokonaisuutta ja keskinäistä vastuunjakoja, 3) hätäkeskusrekisterin käyttämiseen, rekisterin ylläpitoon ja vastuunjakoihin liittyviä muutostarpeita sekä 4) hätäkeskustoiminnasta annetun lain tai hätäkeskustoimintaan liittyvien lakien muita muutostarpeita. Hankkeen tehtävänä oli valmistella hätäkeskuslainsäädännön uudistamista koskeva esitys hallituksen esityksen muotoon.

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain uudistamishankkeen tueksi perustettiin työryhmä, joka kokoontui 11 kertaa. Työryhmässä oli edustettuina Hätäkeskuslaitos, sisäministeriön poliisiosasto, sisäministeriön rajavartio-osasto, Poliisihallitus, sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriön pelastusosasto, pelastuslaitokset ja Pelastusopisto. Työryhmän työn aikana kuultiin myös oikeusministeriön ja tietosuojavaltuutetun toimiston edustajia. Työryhmätyön aikana selkeytyi, että hätäkeskustoiminnasta annettu laki on osin ristiriidassa tietuoja-asetuksen kanssa ja lain sääntely olisi päivitettävä sekä tietuoja-asetuksen että julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetuin lain mukaiseksi. Myös Hätäkeskuslaitoksen pysyvistä lisätehtävistä tulisi säätää lain ja asetuksen tasolla. Työryhmä osallistui lainmuutosten valmisteluun, mutta hallituksen esitysluonnos valmisteltiin lopulliseen muotoonsa sisäministeriössä virkatyönä.

2. LAUSUNTOPYYNTÖ HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ

Luonnos hallituksen esitykseksi sisälsi muutosehdotuksia 1. hätäkeskustoiminnasta annettuun lain lisäksi 2. turvallisuustutkintalakiin, 3. konsulipalvelulakiin ja 4. pelastuslaista.

1. Lakia hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta sovellettaisiin Hätäkeskuslaitoksen toimintaan sekä pelastustoimen, poliisitoimen, sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen hätäkeskuspalveluihin ja hätäkeskustoimintaan sekä henkilötietojen käsittelyyn hätäkeskustoiminnassa.

Määritelmät koottaisiin erilliseen pykälään ja ne sisältäisivät nykyisten määritelmien (*hätäilmoitus*, *hätäkeskuspalvelut*) lisäksi hätäkeskustoiminnan, oma-aloitteisen tehtävän ja hätäkeskustietojärjestelmän ja tukipalvelut määriteltäisiin kiireellisten ja muiden tukipalvelujen osalta erikseen. Hätäkeskustoiminnalla tarkoitettaisiin hätäkeskuspalveluja ja niihin liittyvää pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien tehtävien hoitamista Hätäkeskuslaitoksen tuella. Kiireellisillä tukipalveluilla tarkoitettaisiin hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvää pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen kiireellisen toiminnan välttämätöntä tukemista asianomaisen viranomaisen määräyksen tai ohjeen perusteella. Muilla tukipalveluilla tarkoitettaisiin pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien tukemiseen liittyviä Hätäkeskuslaitoksen toimia, mikäli viranomaisen ei toiminnallisista syistä pysty tuottamaan niitä omin toimenpitein ja tukipalvelujen hoitaminen ei aiheuta ilmeistä haittaa hätäkeskuspalvelujen ja kiireellisten tukipalvelujen hoitamiseksi. Oma-aloitteisella

tehtävällä tarkoitettaisiin pelastustoimen, poliisin sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen tai Rajavartiolaitoksen oma-aloitteista ilman Häätäkeskuslaitoksen toimenpiteitä käynnistämää tehtävää, jossa käytetään häätäkeskustoimintaa varten, häätäkeskustietojärjestelmässä olevia viranomaisen resursseja. Häätäkeskustietojärjestelmällä tarkoitettaisiin tietojenkäsittelylaitteista, ohjelmistoista ja muusta tietojenkäsittelystä koostuvaa kokonaisjärjestelyä, jota on tarkoitettu käytettävän henkilötietojen sähköiseen käsittelyyn, asiakasasiakirjojen tallentamiseen ja ylläpitoon häätäkeskustoiminnan mahdollistamiseksi, toteuttamiseksi ja turvaamiseksi.

Laissa säädettäisiin tarkkarajaisesti Häätäkeskuslaitoksen ydintehtävistä, joita ovat häätäkeskuspalvelujen tuottaminen, häätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvien kiireellisten tukipalvelujen ja muiden tukipalvelujen tuottaminen, häätäkeskustietojärjestelmän ylläpitäminen ja kehittäminen ja häätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen, kouluttaminen ja valvonta. Esityksen mukaan Häätäkeskuslaitos voisi hoitaa muita Häätäkeskuslaitoksen toimialaan soveltuvia tehtäviä ja avustaa viranomaisia sellaisissa palveluissa, jotka soveltuvat annettaviksi Häätäkeskuslaitoksessa, vain jos niistä ei ole haittaa perustehtävien hoitamiseksi. Esityksen kanssa yhtä aikaa esitetään muutettavaksi valtioneuvoston asetusta häätäkeskustoiminnasta. Kyseiseen asetukseen lisättäisiin tarkkarajainen ja tyhjentyvä luettelo Häätäkeskuslaitoksen muista tehtävistä ja muiden viranomaisten avustamisesta.

Esityksessä tarkennettaisiin, että Häätäkeskuslaitoksen virka-alueella tarkoitettaisiin hallinnollista aluetta. Esityksen mukaan Häätäkeskuslaitos voisi jatkossa päättää esikuntayksikkönsä sijainnista. Myös Häätäkeskuslaitoksen johtajan nimike muutettaisiin ylijohantajaksi.

Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävien kirjoitusasua selkeytettäisiin esityksellä. Sisällöllisesti päivystäjän tehtävät eivät tosiasiasa muuttuisi.

Esityksen mukaan häätäkeskustoimintaan osallistuvalla viranomaisella olisi velvollisuus antaa toimialaansa liittyvät tehtävien käsittelyä ja välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Häätäkeskuslaitokselle. Lisäksi pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen olisi talletettava häätäkeskustietojärjestelmään suunnitelmat, ohjeet ja niiden sisältämät vaste-ehdotukset, jotka sisältävät pelastus-, poliisi- ja sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen tehtäviä suorittaviin yksiköihin tai tahoihin liittyviä tietoja.

Vanhentuneet viittaukset sisäasiainministeriöön korjattaisiin sisäministeriöksi ja viittaukset tietoyhteiskunta-alueeseen korjattaisiin viittauksiksi lakiin sähköisen viestinnän palveluista.

Laissa säädettäisiin henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta häätäkeskustoiminnassa. Esityksen mukaan henkilötietoja saisi käsitellä vain, jos se on tarpeen häätäkeskustoiminnan ja laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyin tehtävien suorittamiseksi. Lisäksi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja ja henkilötunnusta saisi käsitellä vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Henkilötiedoista muodostuvan henkilötietorekisterin rekisterinpitäjänä toimisi esityksen mukaisesti poliisin tehtävätietojen osalta Poliisihallitus, sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävätietojen osalta hyvinvointialue ja Helsingin kaupunki sekä HUS -yhtymä, pelastustoimen tehtävätietojen osalta hyvinvointialue ja Helsinki ja Rajavartiolaitoksen tehtävätietojen osalta Rajavartiolaitoksen esikunta. Esityksen mukaan Häätäkeskuslaitos toimisi rekisterinpitäjänä lain 4 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen Häätäkeskuslaitoksen tehtävien hoitamista varten tarkoitettujen tietojen osalta. Häätäkeskuslaitos toimisi rekisterinpitäjänä myös niiden tietojen osalta, jotka eivät kuulu viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti Häätäkeskuslaitoksen tehtäviin ja jotka koskevat vahinko-, häirintä- ja väärinkäytösyhteydenottoja sekä tieto-järjestelmä- tai verkkoliikennehäiriöitä. Säännökseen lisättäisiin myös informatiivinen viittaus siitä, että Häätäkeskuslaitos vastaa häätäkeskustietojärjestelmästä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain mukaisesti.

Häätäkeskustoiminnassa käsiteltävistä henkilötiedoista säädettäisiin tyhjentyvästi ja tarkkarajaisesti. Henkilötietojen käsittelyä ei enää sidottaisi tietojärjestelmään vaan häätäkeskustoiminnan ja Häätäkeskuslaitoksen tehtävien kannalta tarpeellisiin tietoihin. Pykälän kirjoitusasua selkeytettäisiin. Ilmoitinlaitteiden osalta täsmennettäisiin, että myös palo- ja rikosilmoitinlaitteiden kohde-, sijainti- ja paikkatiedot sekä testaustoiminnan ja vikatilanteiden tiedot ovat tietoja, joita voidaan käsitellä lain perusteella.

Esityksen mukaan henkilötietojen poistamista koskeva sääntely erotettaisiin omaksi pykäläksi.

Häätäkeskuslaitoksen tietojensaantioikeutta viranomaisten rekistereistä päivitetäisiin vastaamaan nykytilaa ja nykyistä tarvetta.

Sisäministeriöllä ja sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä häätäkeskustietojärjestelmästä tietoja oman toimialansa johtamista, ohjausta ja valvontaa sekä suunnittelu- ja

kehittämistehtäviä varten maksutta. Myös aluehallintovirastolla olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä hätäkeskustietojärjestelmästä tietoja pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen valvontatehtäviään varten. Hätäkeskuslaitoksella olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä hätäkeskustietojärjestelmästä tietoja Hätäkeskuslaitoksen sisäistä laillisuusvalvontaa ja työnantajan työnohjo- ja valvon toteuttamista varten. Poliisilla, pelastustoimella, sosiaali- ja terveystoimella ja Rajavartiolaitoksella olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta hätäkeskustietojärjestelmästä tehtäviensä hoitamiseksi tehtävää tai toimenpiteitä koskevat tiedot, tiedot henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden turvaamiseksi sekä tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä muilta hätäkeskustietojärjestelmän rekisterinpitäjiltä. Lisäksi Tullilla olisi oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä tietoja henkilön oman turvallisuuden tai Tullin virkamiehen työturvallisuuden turvaamiseksi Tullin lakisääteisen tehtävän suorittamisen yhteydessä.

Esityksessä säädettäisiin rekisterinpitäjien välisestä tietojen luovuttamisesta. Hätäkeskuslaitoksella olisi oikeus luovuttaa muille rekisterinpitäjille rekisteristään tietoja, jotka se on saanut muiden viranomaisten rekistereistä. Tältä osin esitys vastaa nykytilaa. Lisäksi rekisterinpitäjät saisivat luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja toisilleen laillisuusvalvonta-, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoimintaa varten, pseudonymisoituja tietoja koulutustoimintaan ja, jos tiedon ilmaiseminen on yksittäistapauksessa välttämätön hengen tai terveyden suojaamiseksi, huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi tai on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.

Lakiin lisättäisiin uusi sääntely koskien henkilötietojen käsittelyä muussa kuin niiden alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa eli niin sanotusta tietojen toisiokäytöstä. Esityksen mukaan poliisi, pelastustoimi, sosiaali- ja terveystoimi, Rajavartiolaitos ja Hätäkeskuslaitos saisivat käsitellä oman rekisterinpitonsa alaisia tehtävätietojaan myös muissa, kuin niiden alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa. Tietojen toisiokäyttö olisi mahdollista laillisuus- ja laadunvalvonnan, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa ja koulutustoiminnassa, kuitenkin niin, että henkilötiedot on pseudonymisoitu eli tietoja ei voida yhdistää tiettyyn rekisteröityyn käyttämättä lisätietoja. Lisäksi poliisin ja Rajavartiolaitoksen osalta tehtäisiin viittaukset kyseisten viranomaisten omaan lainsäädäntöön, jonka perusteella ne voivat käsitellä omia tietojaan muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa.

Esitys sisältää uuden säännöksen rekisteröidyn oikeuksista. Säännöksellä poissuljettaisiin tietosuoja-asetuksen 18 artiklan soveltaminen eli rekisteröidyn oikeudesta käsittelyn rajoittamiseen ei sovelleta hätäkeskus tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn. Lisäksi lisättäisiin tarkennukset siitä, että henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain mukaisen rekisteröidyn tarkastusoikeuden ja yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa tarkoitettujen rekisteröidyn tietoon pääsyn toteuttamista koskevan pyynnön esittämiseen sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, kun pyyntö koskee poliisin rekisterinpidossa olevia tietoja, ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia, kun pyyntö koskee Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevia tietoja. Samalla tehtäisiin viittaussäännös henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa (639/2019) annettuun lakiin.

Hätäkeskuslaitos toimisi jatkossakin lokitietojen keräämisestä vastaavana viranomaisena. Rekisterinpitäjillä olisi oikeus saada oman toimialansa lokitiedot toimialansa toiminnan seuranta ja valvontaa varten.

2. Turvallisuustutkintalain muutosesityksen mukaan Hätäkeskuslaitos voisi avustaa Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Hätäkeskuslaitoksen tehtävästä avustaa Onnettomuustutkintakeskusta ilmoitusten vastaanottamisessa.
3. Konsulipalvelulain muutosesityksen mukaan Hätäkeskuslaitos voisi avustaa ulkoasiainhallintoaministeriötä konsulipalveluihin liittyvissä avustavissa asiakaspalvelutehtävissä, jotka soveltuvat annettaviksi Hätäkeskuslaitoksessa ja jotka eivät edellytä palvelun antamista asianomaisessa valtiossa. Hätäkeskuslaitoksen konsulipalveluihin liittyvistä avustavista tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.
4. Pelastuslain muutosesityksen mukaan toimenpiderekisteriä koskevan pykälän viittaukset hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin päivitetäisiin vastaamaan tähän esitykseen liittyviä hätäkeskuslain muutoksia.

Hallituksen esitysluonnos oli lausunnoilla 24.3.-13.5.2022 (HE FI) ja 14.4.-3.6.2022 (HE SV). Lausuntoa pyydettiin sosiaali- ja terveysministeriöltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ulkoministeriöltä, puolustusministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, ympäristöministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, sisäministeriön poliisiosastolta, sisäministeriön rajavartio-osastolta, Hätäkeskuslaitokselta, tietosuojaavaltuutetun toimistosta, Poliisihallitukselta, Rajavartio-laitokselta, aluehallintovirastoilta, alueen pelastustoimilta, pelastuslaitoksilta, Onnettomuustutkintakeskukselta, Pelastusopistolta, Tullilta, hyvinvointialueilta, Helsingin kaupungilta ja HUS -yhtymältä.

3. LAUSUNTOJEN KESKEINEN SISÄLTÖ

Lausuntoja annettiin yhteensä 34. Lausunnon antoivat liikenne- ja viestintäministeriö, ulkoministeriö, valtiovarainministeriö, sisäministeriön rajavartio-osasto, sisäministeriön poliisiosasto, puolustusministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Hätäkeskuslaitos, tietosuojavaltuutetun toimisto, Pelastusopisto, Poliisihallitus, Tulli, Onnettomuustutkintakeskus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, aluehallintovirastot, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue ja Pohjois-Karjalan pelastuslaitos-liikelaitos, Pohjanmaan hyvinvointialue ja Pohjanmaan pelastuslaitos, Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos, Varsinais-Suomen pelastuslaitos, Satakunnan pelastuslaitos, Keski-Uudenmaan pelastuslaitos, Helsingin ja Uudenmaan alueen pelastuslaitokset, Keski-Suomen pelastuslaitos, Pirkanmaan pelastuslaitos, Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry ja Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus.

Ulkoministeriö antoi lausuntonsa esityksestä siltä osin kuin esityksessä ehdotetaan, että Hätäkeskuslaitos voisi avustaa ulkoasiainhallintoa konsulipalveluihin liittyvissä avustavissa asiakaspalvelutehtävissä. Onnettomuustutkintakeskus lausui siltä osin, kun esitys koski Onnettomuustutkintakeskukselle tehtävien ilmoitusten vastaanottoa Hätäkeskuslaitoksessa.

Aluehallintovirastot antoivat yhteisen lausuntonsa, jonka mukaan esitetyt muutokset ovat perusteltuja eikä aluehallintovirastoilla ole erityistä lausuttavaa esitysluonnoksesta. Lisäksi Pohjois-Suomen aluehallintovirasto antoi täydentävän lausuntonsa.

Kolmessa annetussa lausunnossa todettiin, ettei lausunnon antajalla ollut lausuttavaa esityksen sisältöön.

3.1. Laki hätäkeskustoiminnasta

Tietosuojavaltuutetun toimiston (TSV) lausunnon mukaan sääntelyn kohteena oleva toiminta kuuluu tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Lausunnossa todetaan, että ehdotuksessa käsitellyn perusteeksi ilmoitetaan asetuksen 6 artiklan 1 c kohta, joka mahdollistaa käsittelyn rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Lisäksi TSV:n lausunnon mukaan perustuslain 2 ja 10 §:n sekä asetuksen näkökulmasta ehdotetut säännökset ovat välttämättömiä henkilötietojen käsittelyn oikeuttamiseksi. Edelleen lausunnossa todetaan, että ehdotuksen perusteella voidaan arvioida, että henkilötietojen käsittelyä Hätäkeskustietojärjestelmässä ei voida tarkoituksenmukaisesti toteuttaa ilman tietosuoja-asetusta täsmäntävää kansallisen liikkumavaran puitteissa toteutettua sääntelyä asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

Oikeusministeriö (OM) piti hätäkeskustoiminnasta annetun lain päivittämistä vastaamana tietosuoja-asetusta erittäin kannatettavana. OM tuo lausunnossaan esiin, että vaikka esityksessä on tunnistettu tietosuoja-asetuksen mahdollistama kansallinen liikkumavara, esityksessä olisi tarkennettava mihin tietosuoja-asetuksen kohtiin kansallinen liikkumavara perustuu. Esitystä olisi täydennettävä siten, että liikkumavaran käytöstä, sääntelyn yleisen edun mukaisuudesta, oikeasuhtaisuudesta ja välttämättömyydestä tehdään säännöskohtaisesti selkoa. Esitysluonnosta olisi täydennettävä myös siten, että on tehtävä selkoa kunkin rekisterinpitäjän osalta, mihin tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan alakohtaan oikeus käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja perustuu ja ehdottaa tarvittaessa tietosuoja-asetuksen edellyttämää suojatoimissääntelyä.

OM ja VM tuovat lausunnoissaan esiin säätämisyjärjestystä ja suhdetta perustuslakiin, joita olisi perusteluissa täsmennettävä. Esitysluonnoksessa ajateltu, että esitetyt turvallisuustutkintalain (525/2011) ja konsulipalvelulain (498/1999) muutokset, joilla mahdollistettaisiin Hätäkeskuslaitoksen oikeus hoitaa Onnettomuustutkintakeskukselle kuuluvia viranomaistehtäviä ja avustaa ulkoministeriötä konsulipalveluihin liittyvissä avustavissa asiakaspalvelutehtävissä, olisivat merkityksellisiä perustuslain 124 §:n kannalta. Näin ei kuitenkaan näyttäisi olevan, kun kummassakaan ei ole kyse julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle (Hätäkeskuslaitos on viranomainen), vaan viranomaisten välisestä tehtävien siirrosta tai jaosta. OM ja VM pitävät perusteltuna, että esityksen perusteluja muutetaan edellä mainittu huomioon ottaen.

Sisäministeriön poliisiosasto nosti lausunnossaan esiin tietosuojan yleislainsäädännön soveltamiseen hätäkeskustoiminnassa. Poliisi käsittelee hätäkeskustoimintaan liittyviä henkilötietoja myös rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalla ja tämä tulisi huomioida perusteluissa. Kansallinen sääntely rekisterinpitäjistä on mahdollista myös rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalla. Rikosasioiden tietosuojalain 3 §:n 1 momentin 6 kohdan määritelmän mukaan rekisterinpitäjällä tarkoitetaan toimivaltaista viranomaista, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty.

Hätäkeskuslaitoksen mukaan hätäkeskustoiminnan strategian mukaan hätäkeskustoimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä tulee uudistaa ottaen huomioon vahvistetut strategiset linjaukset ja mahdollistamalla niiden toteuttaminen. Lakiluonnos täyttää pääosin nämä vaatimukset. Useimmat tavoitteista ovat viranomaisten yhteistyöllä toteutettavia, eivätkä ne edellytä lainsäädännön muuttamista. Hätäkeskuslaitoksen strategia sisältää lähinnä toiminnallisia tavoitteita, jotka eivät edellytä lain muuttamista. Lakiluonnoksen perusteella Hätäkeskuslaitoksen muut tehtävät saatetaan osaksi oikeudellista sääntelyä ja linjataan mahdollisten tulevien tehtävien hyväksymismenettely. Tämä tuo selkeyttä ja pitkäjänteisyyttä tilanteeseen Hätäkeskuslaitoksen mukaan.

Poliisitoimen näkemyksen mukaan luonnos hallituksen esitykseksi on hyvin muotoiltu. Poliisihallitus esittää kommentteinaan täsmennyksiä sekä perusteluteksteihin että pykäliin, joilla voi olla merkitystä hätäkeskuslain perusteella tehtävään yhteistyöhön tai poliisin toimialan toimintaan.

Pelastuslain (379/2011) 31 §:n mukaan aluehallintoviraston on järjestettävä harvaan asutulla seudulla tehokas metsäpalojen tähytys, jos metsäpalo vaara on ilmeinen. Valtioneuvoston asetuksen aluehallintovirastoista (906/2009) 12 §:n mukaan tehtävä on keskitetty valtakunnallisesti Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto täydensi aluehallintovirastojen yhteistä lausuntoa ja saattoi tiedoksi pelastuslain 31 §:n järjestelyihin liittyvät asiat, joilla voi olla yhtymäpinta esitysluonnokseen:

- Metsäpalojen lentotähytykseen liittyvistä tehtävistä osa välitetään Hätäkeskuksen toimesta (hälytysohje).
- Ylläpito (hälytysohje) Hätäkeskuksen ERICA-järjestelmään hoidetaan pelastustoimen ERICA-pääkäyttäjryhmän toimesta.
- Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ohjeistaa (hälytysohje) ERICA-pääkäyttäjryhmää ylläpidettävistä tiedoista säännöllisesti ja muutostilanteessa.

Pelastusopisto pitää tärkeänä sitä, että hallituksen esitysluonnoksessa on erityisesti kiinnitetty huomiota hätäkeskuspäivystäjien koulutukseen, hätäilmoitusten ja -tallenteiden merkitykseen koulutusta annettaessa sekä toisaalta tietosuojakäytännöihin tietoja luovutettaessa.

Yleiset säännökset

Soveltamisala (1 §)

Tietosuojavaltuutetun toimisto (TSV) pitää henkilötietojen käsittelyä koskevan maininnan ottamista soveltamisalasäännökseen positiivisena ja perusteltuna ratkaisuna, sillä Hätäkeskustoiminnasta annettu laki toimii myös henkilötietojen käsittelyä säätelevänä henkilötietojen suojan erityislakina.

Oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö kiinnittävät huomiota pykälän 1 momentin viimeiseen virkkeeseen, jonka mukaan henkilötietojen käsittely hätäkeskustoiminnassa sidottaisiin henkilörekisteriin, jota ei kuitenkaan ole määritelty lakiehdotuksessa. Sääntely vaikuttaa ristiriitaiselta esitysluonnoksen perusteluiden kanssa, sillä muun muassa säätämisyjärjestysperusteluissa (s. 78–79) todetaan, että henkilötietojen käsittely on tarkoitus sitoa jatkossa rekisterinsääntelyn sijasta käyttötarkoitussidonnaiseen sääntelymalliin (vastaavasti kuin maahanmuuttohallinnon tietosuojasääntelyssä). Esitysluonnosta esitettiin selkeytettävän tältä osin.

Määritelmät (2 §)

Määritelmäpykälän lisäämistä kannatettiin yleisesti ja määritelmiä pidettiin pääosin onnistuneina. TSV mukaan muun muassa hätäkeskustietojärjestelmää koskeva määritelmämuutos on tervetullut henkilötietojen suojan ja käytännön toiminnan näkökulmasta, sillä Hätäkeskustietojärjestelmän määrittelyllä itse järjestelmän ja henkilötiedoista muodostuvan henkilörekisterin ero selkeytyy.

Sisäministeriön poliisiosasto esitti, että kiireellisiä tukipalveluita olisivat kaikki hätäkeskusten välittämiin tehtäviin liittyvät tarpeelliset tukipalvelut.

Muiden toimialojen, kuin Hätäkeskuslaitoksen, hätäkeskustoiminnan piiriin kuuluvien tehtävien määrittely koettiin epäselväksi useissa hyvinvointialueiden ja pelastuslaitosten lausunnossa. Tältä osin esitettiin, että hätäkeskustoiminnan määrittelyssä viitattaisiin kunkin toimialan omaan lainsäädäntöön, pelastustoimen osalta esimerkiksi pelastuslain 2 a §:n mukaisesti pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun. Toisaalta ehdotettiin, että hätäkeskustoiminta käsitettä tarkennettaisiin lain perusteluosassa, koska määritelmän epäselvyydestä johtuen pelastuslaitoksen hätäkeskustoiminnan piiriin kuuluvien tehtävien sisältö jää epäselväksi. Tämä voi aiheuttaa epäselvyyksiä oikeuteen käsitellä henkilötietoja pelastuslaitoksen eri tehtävissä, esimerkiksi pelastustoimen

toimivaltuuteen liittyvän tilannekuvan ylläpitämisessä. Esimerkiksi pelastusviranomaisella ja poliisilla on yhtenevät tarpeet henkilötietojen käsittelylle tilannekuvan ylläpitoon ja seurantaan liittyen ja laissa tulisi turvata pelastusviranomaisen riittävä henkilötietojen käsittelyn toimivalta ja oikeudet.

Poliisihallitus totesi todeta, että hätäkeskustoimintaa on ainoastaan ne toimet, jotka viranomaisten tehtävien hoidossa liittyvät hätäkeskuksen toimintaan. Poliisin hälytystehtävien hoitaminen tai omien operaatioiden toteuttaminen ei ole hätäkeskustoimintaa, ellei siihen liity hätäkeskuksen toimenpiteitä. Määritelmästä saa käsityksen, että kaikki viranomaisten tehtävien hoito olisi hätäkeskustoimintaa. Poliisin osalta hätäkeskustoimintaa ovat poliisille kuuluvan tehtävän ilmoituksen vastaanottaminen, riskinarvio, tehtävän resurssien hälyttäminen, mahdollisten lisäresurssien hälyttäminen, tehtävään liittyvien tukitoimien antaminen, suoritteiden kirjaaminen. Tältä osin poliisin omat toimet kentällä johdetaan poliisin johto- ja tilannekeskuksista eikä tehtäviin liity juurikaan edellä mainittujen seikkojen lisäksi hätäkeskuslaitoksen tukea. Poliisin oma toiminta hälytystehtävillä ei ole sinänsä hätäkeskustoimintaa, etenkin kun poliisi saattaa joutua toimimaan hälytysluontoisesti myös sellaisissa tehtävissä, joilla ei ole kytkentää Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin tai siihen liittyvä ilmoitus ei ole koskaan tullut hätäkeskuksen kautta.

Myös viranomaisen oma-aloitteisen tehtävän määritelmää kannatettiin, mutta sitä toivottiin tarkennettavan, koska sen merkitys ja sisältö saattaa vaihdella eri viranomaisen omassa toiminnassa. Esimerkiksi poliisitoimelle oma-aloitteinen tehtävä voi usein olla myös kiireinen, partion omaan havaintoon perustuva, hälytystehtävä. Eli oma-aloitteinen tehtävä ei aina ole pelkästään kiireettömiä, viranomaisen muihin tehtäviin liittyviä tehtäviä. Poliisipartio voi joutua yhtäkkiä havaintonsa perusteella takaa-ajoon, joka on oma-aloitteinen tehtävä. Poliisipartio voi kadulla valvonnan yhteydessä havaita pahoinpitelyn, johon on pakko puuttua kiireisesti - tämäkin on kiireinen oma-aloitteinen tehtävä. Tämän lisäksi poliisin hälytystoimintaan käytettäviä resursseja joudutaan käyttämään myös kiireettömiin noutoihin, oikeudenkäynnin turvaamiseen tai kouluvierailuihin, kuten esityksessäkin on mainittu. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan perustelutekstissä tulisi ilmetä myös, että oma-aloitteiset tehtävät saattavat liittyä suoraan hätäkeskuksen tehtäväpiiriin ja saattavat olla kiireellisiä hälytystehtäviä, vaikkei niistä tule erillistä hätäilmoitusta.

Hätäkeskuslaitos

Hätäkeskuslaitoksen tehtävät (4 §)

Yhdessä lausunnossa tuotiin esiin, että Hätäkeskuslaitos ylläpitää rekisteriä hätäkeskuksen valvontaan kytketyistä automaattisista ilmoitinlaitteista (esimerkiksi automaattiset paloilmoitinlaitteet, automaattiset sammutuslaitteet, automaattiset vaarallisen kaasun vuodonilmaisujärjestelmät ja merkittävää riskiä muodostavien kohteiden muut tekniset hälytysjärjestelmät). Lisäksi hätäkeskus valvoo ulkoisen säteilyn annosnopeuden mittaamiseen liittyvää järjestelmää. Edellä mainituista laitteista tulevien hälytys-sanomien perusteella suoritetaan pelastustoimen yksiköiden hälyttämistä pelastuslaitosten antamien ohjeiden mukaisesti. Hätäkeskuslaitos on toiminut rekisterinpitäjänä ilmoitinlaitteiden teknisten ja myös ilmoitinlaitteen hallintaan liittyvien tietojen osalta. Hätäkeskuslaitos ylläpitää kaikkien ilmoitinlaitteiden osalta reaaliaikaista tilannekuvaa ilmoitinlaitteiden valvontatilan osalta. Lausunnossa esitettiin, että edellä kuvattu asiakokonaisuus säädettäisiin ilmoitinlaitteiden hallinnollisia toimintoja lukuun ottamatta hätäkeskuspalveluihin kuuluvaksi kiireelliseksi tukipalveluksi ja ilmoitinlaitteista tuleva hälytys-sanoma tulisi rinnastaa hätäilmoitukseen.

OM lausunnossa nostetaan esiin voimassa olevan lain 4 §:n 3 momentti, jonka mukaan Hätäkeskuslaitos voisi hoitaa mainittuja tehtäviä kuitenkin vain, jos tärkeä yleinen etu sitä edellyttää. Esitysluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa ei tehdä selkoa niistä perusteista, joilla ”kuitenkin vain” – määre ehdotetaan poistettavaksi säännöksestä. Oikeusministeriö pitää välttämättömänä, että kaavailtu säännösmuutos perusteltaisiin, koska mainitulla määreellä nähtävästi voi olla vaikutusta lain soveltamisen kannalta.

Muutaman hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen antaman lausunnon mukaan Hätäkeskuslaitoksen toiminnasta olisi säädettävä siten, että se kykenee suorittamaan tehtävänsä myös sekä suuronnettomuuksien että poikkeusolojen aikana ja siitä, miten hätäkeskuslaitos toimii yhteistyössä hyvinvointialueille perustettavan tilanne- ja johtokeskusjärjestelmän kanssa sekä varmistettava hätäkeskuslaitoksen ja hätäkeskusten kielellinen suorituskyky asiakaspalvelussa. Lisäksi hätänumeron vikatilanteita varten olisi perusteltua määrittää sekä vastuutahot että koko prosessi, jotta kansalaisten yhteydenotto hätäkeskukseen ja viranomaisiin saadaan varmistettua myös häiriötilanteiden ja poikkeusolojen aikana. Hätäkeskukselle tulisi myös määrittää vastuu viranomaiskäytössään olevien viesti- ja IT -järjestelmien toimintakykyisyyden seuraamisesta. Erityinen vastuu-, valvonta- ja toimintavaatimus pitäisi kirjata niitä tilanteita varten, joissa havaitulla vikatilanteella on/ saattaa olla haittaavaa vaikutusta eri turvallisuusviranomaisten toiminnassa asiakaspalvelua toteuttaessaan.

Usean pelastuslaitoksen lausunnon mukaan Häätäkeskuslaitokselle tulisi säätää velvollisuus informoida häiriöistä häätäkeskustoimintaan osallistuvia muita tahoja, koska havaituilla häiriötilanteilla on keskeinen vaikutus kaikkien tahojen toimintaan ja varautumistoimenpiteisiin.

Toiminta

Päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävät (12 §)

Hätäkeskuslaitoksen lausunnon mukaan lakisääteisen tehtävänsä tehokkaan hoitamisen mahdollistamiseksi päivystystehtävää hoitavalla henkilöstöllä olisi tarpeen olla oikeus sellaisen häätäkeskustoiminnan tilannetietoisuuden seuraamiseen, joka voi vaikuttaa häätäkeskuspalveluihin, niin kauan kuin tehtävä on kesken. Päivystyshenkilöstön tehtäväksi tulisi Häätäkeskuslaitoksen mukaan lisätä häätäkeskuspalvelujen tilannekuvan ylläpitäminen, koska häätäkeskuspalvelujen tilannekuvan ylläpitäminen saattaa edellyttää yksittäisten tehtävätietojen tai henkilötietojen käsittelyä myös Häätäkeskuslaitoksessa.

Luonnoksen mukaan päivystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävät olisivat: 3) välittää tehtävä ilmoituksessa olevien tietojen perusteella sekä suorittaa siihen liittyvät muut välittömät toimenpiteet. Perusteluiden sivulla 59 kuitenkin todetaan, että ”lainkohtaan lisättäisiin myös sääntely siitä, että 3 kohdan mukainen toiminta toteutetaan häätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti.” Sisäministeriön poliisiosasto esittää, että tämä huomioitaisiin myös 12 §:n 1 momentin 3 kohdassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö esitti, että 12 §:n 1 momentin 5 kohtaa laajennettaisiin siten, että häätäkeskuspäivystäjä voi tehdä ratkaisu, että hälytys voidaan peruuttaa. Tämä koskisi esimerkiksi tilanteita, joissa tehtävän välittämisen jälkeen saatavat lisätiedot edellyttävät, Selkeissä tapauksissa on oltava selkeä mahdollisuus häätäkeskuspäivystäjällä perua tehtävä, jos hälyttämisen edellytyksiä ei olekaan olemassa.

Yhdessä pelastuslaitoksen lausunnossa todettiin, että häätäkeskuspäivystäjän tulee voida harkintansa mukaan alentaa ilmoituksesta seuraavien viranomaistoimenpiteiden mittasuhteita tai päivystäjän tulee voida tehdä häätäkeskuslain 12 §:n 1 momentin kohdan 5 mukainen ratkaisu, ettei häätäilmoitus edellytä hälyttämistä tai tehtävän välittämistä ja harkintamahdollisuus tulisi kirjata häätäkeskuslakiin.

Henkilötietojen käsittely

Esityksessä henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely ehdotetaan otettavaksi omaksi kokonaisuudeksi lain 4 lukuun, ja on otsikoitu nimenomaisesti Henkilötietojen käsittely. TSV näkemyksen mukaan kysymyksessä on selkeyttävä muutos, sillä voimassa olevassa laissa henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset ovat hieman epäselvästi Rekisterit-otsikolla olevassa 4 luvussa.

Lausunnoissa kannatettiin yleisesti sitä, että häätäkeskustietojärjestelmä sekä siihen liittyvä henkilörekisterinpito erotetaan toisistaan. Voimassa oleva lainsäädäntö on aiheuttanut tulkintaepäselvyyksiä siitä, milloin on kyse tietojärjestelmästä ja milloin henkilötietojen käsittelystä.

Hätäkeskuslaitos tuo lausunnossaan esiin kuinka aiemmassa häätäkeskustietojärjestelmässä on ollut ja ERICAssa tulee käyttöön toiminto, jolla kukin rekisterinpitäjä voi itse hakea rekisterinpitoonsa kuuluvat tiedot järjestelmästä. Tällä teknologian käyttöönotolla vähennetään tietojen käsittelyn työvaiheita ja henkilöresurssien tarvetta. Luonnoksessa esitettävät ratkaisut rekisterinpitoon liittyvästä tiedonhausta tulisikin perustaa tähän tekniseen ratkaisuun. Moniviranomaistehtävissä Häätäkeskuslaitokselle ei tietojen käsittelijänä tulisi olla ratkaisuvallaa siitä, kuka on tiedon rekisterinpitäjä vaan tämä olisi rekisterinpitäjien ohjeistettava.

OM ei ole huomautettavaa rekisterinpitäjyyttä koskevaan ehdotukseen, sikäli kun se vastaa tosiasiallista tilannetta ja rekisterinpitäjän velvollisuudet tulevat katetuiksi. Ministeriö pitää tärkeänä, että sääntely olisi myös rekisteröidyn näkökulmasta selkeää.

Yhteistyöviranomaisten ohjeistus ja valtakunnallinen yhteistyöryhmä (14 §)

Hätäkeskuslaitoksen lausunnossa tuodaan esiin, että luonnoksen 14 §:n 2 momentissa tai sen perusteluosiossa ei ole viitattu henkilötietojen käsittelyn ohjeistamiseen. Lausunnon mukaan lakiluonnoksessa tulisi esittää mekanismi, jolla taataan eri rekisterinpitäjien yhtenäiset ohjeistukset, koska häätäkeskuslaitos toimii verkottuneesti ja minkä tahansa alueen tehtäviä voidaan hoitaa missä tahansa häätäkeskuksessa. Rekisterinpitäjien tulee antaa henkilötietojen käsittelyn ohjeistusta paitsi häätäkeskuspäivystäjille koskien tehtävien käsittelyä, mutta myös muille

Hätäkeskuslaitoksen tietojen käsittelijöille. Kyseisten käsittelyohjeistusten tulee olla valtakunnallisesti yhtenäisiä, jotta toiminta käytännössä onnistuu.

Yhteistyöviranomaisten ohjeistuksen tallentaminen (14 a §)

Poliisihallitus toteaa, että velvoite antaa ohjeet ja suunnitelmat tehtävien käsittelystä on hyvä ja selkeästi ilmaistu. Haasteen muodostaa nyt pykälässä oleva velvoite viranomaisen tallentaa ohjeet hätäkeskustietojärjestelmään. Poliisihallitus pitää kuitenkin tärkeänä, että toimialat antavat ohjeet keskitetysti Hätäkeskuslaitokselle, joka teknisesti syöttää ne yhdenmukaisella tavalla hätäkeskustietojärjestelmään. Näin varmistetaan, että ns. useamman viranomaisen tehtäviin liittyvät monimutkaiset moniviranomaisriskinarviot toimivat halutulla tavalla.

Käsittelyn lainmukaisuus (16 §)

TSV lausunnon mukaan tietosuoja-asetuksen 5 artiklan kohdan 1 c mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettava siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. TSV lausunnon mukaan erillisen käsittelytarkoitusta ja tietojen lainmukaisuutta säätelevän pykälän ottamista Hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin voidaan pitää hyvinkin tärkeänä ja positiivisena muutoksena perustuslakivaliokunnan vakiintunut lausuntokäytäntö huomioon ottaen.

Esitysluonnoksessa kuvattu henkilötietojen käsittelytarkoitus koettiin useammassa hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen lausunnossa kuitenkin epäselväksi. Hätäkeskustoiminta -määritelmän epäselvyys sekä pelastusviranomaisen henkilötietojen käsittelytarkoituksen epäselvyys aiheuttavat lausunnonantajan mukaan toimivaltuusepäselvyyden, joka tulisi korjata ja laissa tulisi turvata pelastusviranomaiselle riittävät toimivaltuudet ja oikeudet. Hallituksen esitystä esitettiin tarkennettavan siten, että henkilötietojen käsittelytarkoitus määritellään lakiin niin, että se kattaisi myös perustelutekstissä mainitut tietojen käsittelytarkoitukset viranomaisen tehtävään liittyvään tilannekuvan ylläpitoon ja seurantaan, raportointiin ja tilastointiin, valvontaan, valmiuden ylläpitoon ja oman toiminnan seuraamiseen ja kehittämiseen.

Poliisihallituksen mukaan Hätäkeskuslaitokselle ei tule mahdollistaa lupaa tarkastella yksittäisten poliisin toimialan tehtävien tarkastelua. Pelkkä otsikko taso riittää kuvattuun tarpeeseen ja ilmoitusten yksityiskohtia ei tarvita. Esim. Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus voi sisäisesti tiedottaa hätäkeskuksia, että esim. Turun torilla on tapahtunut joukkopuukotus ja siitä tulee runsaasti ilmoituksia, mutta johtokeskus ei saisi tarkastella tehtävälomakkeiden sisällön yksityiskohtia.

Rekisterinpitäjäys (16a §)

TSV lausunnossa ei varsinaisesti oteta kantaa valittuun rekisterinpitäjyyden malliin, vaan toistetaan esityksessä olevat vaihtoehdot ja niiden perustelut. TSV lausunnossa tuodaan kuitenkin esiin, että vaihtoehtona useille rekisterinpitäjille esityksessä olisi voitu arvioida sitä, onko Hätäkeskustoiminnassa esiintyvät tarpeet mahdollista hoitaa tietojen luovuttamista ja saamista koskevien säännösten avulla. Esimerkiksi poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009) viranomaisten yhteistoiminta on toteutettu ilman yhteisrekisterinpitäjänä toimimisesta säättämistä.

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunnon mukaan kyseinen rekisterinpitäjän muutos vaikuttaa olevan yhteensopiva EU tietosuoja-asetuksen kanssa ja se varmistaa nykyistä järjestelyä paremmin tarvetta saada arvioitua sosiaali- ja terveydenhuollon päivystystoimintojen palveluketjuja. Esityksen 16 a §:n osalta on epäselvää sääntely siitä, että Hätäkeskuslaitos toimii rekisterinpitäjänä niiden tietojen osalta, jotka eivät kuulu viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin ja jotka koskevat vahinko-, häirintä- ja väärinkäytösyhteydenottoja sekä tietojärjestelmä- tai verkkoliikennehäiriöitä. STM toteaa, että kyseinen sääntely vaikuttaa epäselvältä ja ehdottaa sen selkiyttämistä. Ei vaikuta olevan asianmukaista sääntelytapa, että rekisterinpitäjäys määräytyisi lain säännöksessä viranomaisohjeen perusteella.

OM lausunnon mukaan pykälä ja sen perustelut ovat ristiriitaiset ja niitä tulisi tarkentaa. Säännösehdotuksen perusteella hyvinvointialueet ovat kukin ”itsenäisiä” rekisterinpitäjiä, mutta perusteluiden mukaan hyvinvointialueet voisivat kuitenkin olla myös yhteisrekisterinpitäjiä.

Hyvinvointialueet ja pelastuslaitoksia kannattivat pääsääntöisesti esityksen ehdotusta rekisterinpitäjyydestä, mutta esittivät huolensa tarvittavan rahoituksen kohdentamisesta hyvinvointialueelle tehtävään liittyen.

Muutamassa pelastuslaitoksen lausunnossa todettiin, että esityksessä jää epäselväksi, missä tarkoituksessa ja minkä rekisterinpitäjän lukuun sisäministeriö käsittelee henkilötietoja hoitaessaan pelastuslain 23 § mukaista tehtävää (tiedot yksittäisestä meneillään olevasta onnettomuustilanteesta).

Hätäkeskustoiminnassa käsiteltävät henkilötiedot (17 §)

Esityksen 17 pykälään kohtaan 8) palo-, sammutus- ja rikosilmoituslaitteiden kohde-, sijainti- ja paikkatiedot sekä testaustoiminnan ja vikatilanteiden tiedot, ehdotettiin lisättävän, että Hätäkeskuslaitos olisi velvollinen antamaan kohteen yhteyshenkilötiedot ja lisäämään paloilmoitinta koskevaan kytkentäsopimukseen pelastusviranomaisen mahdollisuuden vikatilanteissa laskuttaa tehtävästä.

Viranomaisten tiedonsaantioikeus (20 §)

STM:n lausunnon mukaan on välttämätöntä toteuttaa esitetty lisäys, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella on oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä 17 §:ssä tarkoitettuja sosiaali- ja terveydenhuollon tietoja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008, THL-laki) 5 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaisesti. STM on asiakastietolain uudistamisen yhteydessä esittämässä kyseistä 5 §:n 1 momentin 6 kohtaa lisättäväksi THL-lakiin, jossa säädetään myös muista laitoksen tiedonsaantioikeuksista sen lakisääteisten tehtävien kannalta välttämättömiin tietoihin. THL-laissa säädetään myös tiedonkeruita koskevasta päätöksenteko- ja kuulemismenettelyistä, jotka osaltaan varmistavat tiedonkeruiden kohdistamisen vain välttämättömiin tietoihin. STM:n näkemyksen mukaan on perusteltua säätää asiasta THL-laissa siten, että hätäkeskuslaissa viitattaisiin kyseiseen sääntöön. Koska sosiaalipäivystyksen ja ensihoidon tiedot siirtyisivät hätäkeskuslain uudistamisen myötä hyvinvointialueiden, HUS-yhtymän ja Helsingin kaupungin rekisterinpitöön, kyse olisi sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan tietojen saamisesta THL:lle sen lakisääteisiä tehtäviä varten

OM ehdottaa pykälän 1 momenttia muutettavaksi siten, että sisäministeriölle ja sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä pykälässä mainittuja tehtäviä varten tarpeelliset tiedot. Voimassa oleva pykälä antaa edellä mainittujen tietojen luovutuksessa harkintavaltaa Hätäkeskuslaitokselle. Oikeusministeriöllä ei ole huomautettavaa harkintavallan poistamiseen, mutta huomio kiinnittyy siihen, että ehdotetussa momentissa tiedonsaantioikeus sidottaisiin edellä mainittujen tehtävien kannalta tarpeellisiin tietoihin, kun voimassa olevassa sääntelyssä viitataan välttämättömiin tietoihin. Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että tiedonsaantioikeuksissa ei viitattaisi erikseen välttämättömiin tietoihin, koska tämän katsotaan seuraavan tietosuojasetuksesta. Luonnoksen 20 §:n 1 momentti ei vastaa perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä tiedonluovutussäännöksiltä edellytettyä muotoilua eikä perusteluissa näytä tunnistetun tiedonluovutussäännöksille asetettuja valtiosääntöisiä reunaehtoja, jotka perustuvat viranomaisten erillisyyden periaatteelle. Tämä on erityisen ongelmallista, koska tiedonluovutussäännösten kohteena olevat tiedot voivat pitää sisällään nimenomaan arkaluonteisia henkilötietoja (mukaan lukien biometrisiä tietoja). Esitysluonnoksen perusteella epäselväksi jää, mikä viranomainen (tai mitkä viranomaiset) olisi julkisuuslain näkökulmasta se viranomainen, jonka laatimia tai hallussa asiakirjat ovat.

OM katsoo, että pykälän 1 momentin sääntely ei vastaa perustuslakivaliokunnan käytäntöä, ja näin ollen muutos tiedonsaantioikeuden sitomisesta nykyisen välttämättömän sijaan tarpeellisiin tietoihin ei ole perusteltu. Vastaava huomio koskee lakiehdotuksen 20 §:n 2 momenttia, uutta 3 ja 5 momenttia sekä osin uutta 4 momenttia. Uusi 6 momentti jää sisällöltään epäselväksi. Perusteluissa viitataan, että momentissa viitattua Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annettua lakia muutettaisiin samanaikaisesti, mutta ko. muutosehdotus ei sisälly luonnokseen, jolloin ehdotettua muutosta on vaikea arvioida. Lisäksi yllä mainittu huomio koskee osin myös 1. lakiehdotuksen luonnosta uudeksi 21 §:ksi. Säättämisyjärjestysperusteluissa tulisi tehdä tarkemmin selkoa yllä mainitusta vakiintuneesta perustuslakivaliokunnan käytännöstä ja arvioida ehdotetun sääntelyn suhdetta siihen.

OM kiinnittää huomiota 3 momenttiin ja säännöskohtaisissa perusteluissa todettuun siitä, että momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska esityksen mukaan jokainen toimiala vastaisi rekisterinpitäjyydestä omien tehtävätietojen osalta. Tämän toteamuksen tarkoitus jää epäselväksi tiedonluovutussääntelyn näkökulmasta. Syy sille, että kumottavaksi esitettyä sääntelyä ei enää tarvita tulisi perustella selkeämmin ottaen huomioon yllä mainittu perustuslakivaliokunnan käytäntö ja perustuslakivaliokunnan maahanmuuton henkilötietolain säätämisen yhteydessä esittämät huomiot viranomaisten erillisyydestä ja tietojenluovutussääntelyn olennaisuudesta. (PeVL 62/2018 vp ja PeVL 7/2019 vp.) Jos sääntelymallissa on haettu johtoa maahanmuuton henkilötietolain mukaisesta sääntelytavasta, ei luonnoksen malli kuitenkaan vastaa maahanmuuton henkilötietolain tiedonluovutussäännösten muotoilua erityisesti siltä osin kuin kyse on tietojen luovutusten sitomisesta jonkin tarkoituksen kannalta välttämättömiin tietoihin.

Poliisihallitus huomauttaa, että on tehtävien osalta luovutettavat tiedot olisivat lähinnä numeerista ja tilastollista dataa esim. palvelutasosta, toimintavalmiusajoista sekä viiveistä. Yksittäisiin hälytystehtäviin liittyviä tietoja ei voida luovuttaa, sillä niitä koskee asianosaisjulkisuusperiaate sekä rikosasioiden tietosuojadirektiivin sääntely.

Useissa hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen lausunnoissa esitettiin, että hätäkeskuslain 20 § mukaista viranomaisten tiedonsaantioikeutta tarkennettaisiin siten, että 4 momentin mukaiset tiedot tehtävän suorittamiseen osallistuvista yksiköistä kattaisi myös kyseisten yksiköiden sijoittautumista koskevat tiedot. Sijoittautumistiedolla on erityinen merkitys kenttätoiminnan tietojärjestelmien tarkoituksenmukaisen käytön näkökulmasta, sekä pelastusviranomaisen pelastuslain 35 § mukaisen yleisjohtamistehtävän toteuttamisessa.

Yksi lausunnon antaja katsoi, että hätäpuhelu- yms. tallenteiden tiedonsaantioikeus esim. pelastustoimen palontutkinnan kansallisiin tarpeisiin oltava mahdollista myös tulevaisuudessa. Lainsäädännössä on mahdollistettava pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeus myös tilanteissa, joissa pelastusviranomainen antaa tukea esim. Ahvenanmaan palontutkintaa koskevissa tilanteissa.

Hätäkeskuslaitoksen mukaan lakiluonnos edellyttää erilaisia muutoksia toimintatapoihin erityisesti asiantuntijatyössä. Luonnoksessa ei oteta selkeästi kantaa siihen, tuleeko hätäkeskustoiminnan kehittämiseen, hätäkeskustietojärjestelmän sisällölliseen kehittämiseen, työharjoitteluun, laadunvalvontaan ja havainnointeihin sekä erilaiseen viranomaisyhteistyöhön liittyvät tietopyynnöt tehdä tapauskohtaisesti. Nämä tehtävät ovat sellaisia, että tarvittavien tietojen saantiin tulisi olla oikeus ilman erillisiä tietopyyntöjä tai vähintään niin, että tietopyyntöjä näitä tarkoituksia varten ei tarvitse tehdä aina tapauskohtaisesti. Tässä suhteessa lakiluonnoksen 20 §, 21 § ja 23 §:iä tulisi tarkentaa.

Tullin lausunnon mukaan esityksessä on huomioitu hyvin Tullin erityispiirteet lainvalvontaviranomaisena.

Onnettomuustutkintakeskus esittää, että selvyiden vuoksi ja sujuvan toimintatavan säilyttämiseksi hätäkeskuslain 20 §:ään, jossa säädetään viranomaisten tiedonsaantioikeudesta, lisättäisiin turvallisuustutkintalakia vastaava säännös siitä, että Hätäkeskuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä maksutta luovuttaa tietoja hätäkeskusjärjestelmästä Onnettomuustutkintakeskukselle turvallisuustutkintaa varten.

STM:n lausunnon mukaan pykälän 4 momentissa jää epäselväksi tiedonsaantioikeuden suhde rekisterinpitäjyyttä koskevaan muutosesitykseen. Olisiko hyvinvointialueilla, HUS-yhtymällä ja Helsingin kaupungilla oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä niiden omaan rekisterinpitoon kuuluvat tiedot vai myös muita tietoja.

Rekisterinpitäjien välinen tietojen luovuttaminen (21 §)

Hätäkeskuslaitoksen lausunnon mukaan 21 pykälän 2 momenttia tulisi muuttaa siten, että oikeus tietojen saantiin olisi riippumaton rekisterinpitäjien harkinnasta. Perusteluna muutosehdotukselle on, että lakisääteisten tehtävien hoitaminen eli hätäkeskuspalvelujen tuottaminen ja niihin liittyvien kiireellisten tukipalvelujen ja muiden tukipalvelujen tuottaminen, hätäkeskustietojärjestelmän ylläpitäminen ja kehittäminen sekä hätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen, kouluttaminen ja valvonta edellyttävät laajoja tiedonsaantioikeuksia hätäkeskustoiminnasta. Viraston tehtävät liittyvät kaikkiin hätäkeskustoiminnan toimialoihin, joten tehtävät edellyttävät laajaa tiedonsaantioikeutta kaikilta toimialoilta niin Hätäkeskuslaitoksen operatiivisessa toiminnassa kuin sen kehittämisessäkin.

STM näkee tärkeäksi, että tässä yhteydessä säädetään myös toimialan rekisterinpitäjien välisestä tiedonvaihdosta siten, että tietojenvaihto on mahdollista ensihoitopalvelun tehtävien osalta hyvinvointialueiden kesken ja niiden ja HUS-yhtymän välillä sekä sosiaalihuollossa hyvinvointialueiden kesken sekä niiden ja Helsingin kaupungin välillä niiden tehtävien hoitamista varten. Pykälässä käytetään käsitettä sosiaali- ja terveystoimi, mutta koska sosiaali- ja terveystoimessa rekisterinpitäjiä olisivat hyvinvointialueet, HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki (tarkalleen ottaen niiden sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen), olisi erityisesti 2 momentissa selkeämpää käyttää hyvinvointialueen, HUS-yhtymän ja Helsingin kaupungin käsitettä. Hätäkeskuslaitos, poliisi, pelastustoimi, hyvinvointialueet, HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki sekä Rajavartiolaitos saa luovuttaa toisilleen.

Pelastuslaitokset esittävät harkittavaksi, että lain 21 §:ssä säädettäisiin rekisterinpitäjien välisestä tietojen luovuttamisesta myös muuhun kuin luonnoksessa esitettyihin laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoimintaa sekä koulutustoimintaa varten. Esimerkiksi alueen pelastusviranomaisen oikeus luovuttaa tietoja toisen alueen pelastusviranomaiselle tai rajavartiolaitokselle tilannekuvan ja valmiuden ylläpitotarkoituksessa on epäselvä. Kyseiselle käyttötarkoitukselle on itsestään selvä tarve, huomioiden erityisesti mahdollisten tulevien pelastustoiminnan yhteistoiminta-alueiden tilannekuvan ylläpitotehtävät.

Pelastusopisto vastaa hätäkeskuspäivystäjien tutkintoon johtavasta koulutuksesta ja tarjoaa myös täydennyskoulutusta. Pelastusopiston näkemyksen mukaan ehdotettu säännös ei nykyisellään mahdollista säännöksen tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi muotoilu johtaa epäselvyyteen siitä, onko lailla tarkoitus muuttaa nykyistä Pelastusopiston ja Hätäkeskuslaitoksen käytäntöä tietojen luovuttamisen suhteen. Pelastusopiston näkemyksen mukaan Pelastusopistolla tulisi olla rekisterinpitäjille ehdotettua vastaava tiedonsaantioikeus. Hallituksen esitykseen tulisi korjata Pelastusopiston tiedonsaantioikeus joko muotoilemalla 21 §:n otsikko sekä 2 momentti uudelleen taikka vaihtoehtoisesti lisäämällä kyseinen säännös omaksi 6 momentiksi 20 §:än.

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen (22 §)

TSV toteaa, että henkilötietojen käsittelemistä muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa koskeva pykälä sisältää lain sisäisiä viittauksia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin ja henkilötietojen

käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin. Koska tietojen käsittely muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen on poikkeus pääsäännöstä, viittauksilla on pyritty takaamaan poikkeuksen täsmällisyys ja tarkkarajaisuus. Esitetystä muodossaan pykälä kuitenkin muodostuu viittauksista ja rekisterinpitäjistä johtuen hieman vaikealukuisiksi.

OM toteaa pykälän olevan epäselvän ja kokee pykälää koskevat säännöskohtaiset perustelut puutteellisiksi. Perusteluissa ei avata pykälän sisältöä tarkemmin eikä siinä tehdä selkoa, miksi ehdotettu toisiokäyttö olisi kunkin rekisterinpitäjän osalta tarpeellista. Perusteluissa ei myöskään tehdä selkoa käsiteltävien tietojen luonteesta eikä tietosuoja-asetuksen ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä seuraavista reunaehdoista erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien ja arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta. Ministeriö kiinnittää huomiota myös siihen, että pykäläehdotus on muotoilultaan epäselvä. Ehdotuksen mukaan toisiokäyttö olisi sallittua vain, jos henkilötietoja ei voitaisi yhdistää tiettyyn rekisteröityyn käyttämättä lisätietoja. Ilmeisesti kyse olisi pseudonymisointivaatimuksesta, joskaan tätä ei mainita pykäläehdotuksessa tai perusteluissa (ks. tietosuojaasetuksen 4 artiklan 5 kohta). Ministeriölle jää tältä osin myös epäselväksi, koskisiko pseudonymisointivaatimus pelkästään koulutustoimintaa vai myös laillisuus- ja laadunvalvontaa ja suunnittelu- ja kehittämistoimintaa. Perusteluissa olisi syytä selventää, miksi pseudonymisointi olisi tarpeen eri toisiokäyttötarkoituksissa ja olisiko vaatimuksessa kyse esimerkiksi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä koskevasta suojatoimesta. Esitysluonnoksen perusteluita tulee täydentää edellä mainittu huomioiden jatkovalmistelussa.

Sisäministeriön poliisiosaston lausunnon mukaan pykälän 1 momentin säännöksessä tai sen perusteluissa olisi hyvä selventää, että oikeus käsitellä henkilötietoja muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen ei koske kaikkia hätäkeskustietojärjestelmän tietoja vaan ainoastaan kunkin rekisterinpitäjän omassa rekisterinpidossa olevia tietoja.

Rekisteröidyn oikeudet (23 §)

TSV lausunnon mukaan esitys jää rekisteröidyn tarkastusoikeuden osalta vaikeaselkoiseksi, erityisesti kun laissa säädettäisiin, että rekisteröidyn on tarkastusoikeutta toteuttaessaan esitettävä tätä koskeva pyyntö kirjallisesti rekisterinpitäjälle. Nykyisessä muodossaan laki ei ole sillä tavalla selkeä, että rekisteröity välttämättä kykenisi yksin sen perusteella toteuttamaan oikeutensa.

OM lausunnon mukaan pykälää koskevat säännöskohtaiset perustelut ovat puutteelliset. Perusteluissa ei avata pykälän sisältöä tarkemmin eikä niissä tehdä miltään osin selkoa, miksi rekisteröidyn oikeuksia on välttämätöntä rajoittaa. Ministeriö huomauttaa, että rajoitukset rekisteröidyn oikeuksiin ovat mahdollisia vain tietosuoja-asetuksen 23 artiklan sallimissa rajoissa. Rajoituksia voidaan kyseisen artiklan mukaan asettaa jäsenvaltion lainsäädännössä ainoastaan siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä ja oikeasuhteisia demokraattisen yhteiskunnan toimenpiteitä muun muassa kansallisen tai yleisen turvallisuuden takaamiseksi, rikosten ennaltaehkäisemistä, tutkintaa ja rikoksiin liittyviä syytetoimia varten tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten tai rekisteröidyn suojelemiseksi. Tällaisten rajoitusten tulee olla EU:n perusoikeuskirjassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (EIS) vahvistettujen vaatimusten mukaisia (ks. tarkemmin tietosuoja-asetuksen johdantokappale 73 ja 23 artikla). Jatkovalmistelussa perusteluita tulee täydentää edellä mainitun mukaisesti. Huomioiden, että kyse olisi rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta, jossa tulee huomioida myös perusoikeuskirjan ja EIS:n vaatimukset, asiasta tulisi sisällyttää arviointi säännöskohtaisten perusteluiden ohella myös sääntämisyjärjestysperusteluihin.

Muutamissa hyvinvointialueiden ja pelastuslaitosten lausunnoissa todettiin, luonnoksessa jää epäselväksi, missä tarkoituksessa ja minkä rekisterinpitäjän lukuun sisäministeriö käsittelee henkilötietoja hoitaessaan pelastuslain 23 § mukaista tehtävää (tiedot yksittäisestä meneillään olevasta onnettomuustilanteesta).

Lokirekisteri (24 §)

Oikeusministeriö toteaa, että lokitietojen kerääminen on lähtökohtaisesti rekisterinpitäjälle kuuluva velvollisuus. Ministeriölle jää näin ollen epäselväksi, miksi laissa pitäisi erikseen säätää rekisterinpitäjien oikeudesta saada tällaisia lokitietoja. Esitysluonnoksesta jää myös epäselväksi, onko tarkoituksena ollut, että Hätäkeskuslaitos tai muu toimija olisi lokitietojen rekisterinpitäjä. Myöskään tämä ei käy selkeästi ilmi esitysluonnoksesta. Jatkovalmistelussa lokitietorekisteriä koskeva sääntely (1. lakiehdotuksen 24 ja 25 §) ja ehdotettu vastuunjako tulee vielä arvioida uudelleen.

Poliisihallituksen lausunnossa tuodaan esiin, että poliisin rekisterinpitäjällä tulisi olla käyttöoikeudet tai ainakin luku-oikeudet hätäkeskustietojärjestelmän lokirekisteriin, jotta poliisitoimi voisi toteuttaa todellisesti tietojensa ja rekistereidensä asianmukaisen käytön valvonnan.

Taloudelliset vaikutukset

Hyvinvointialueiden ja useiden pelastuslaitosten lausunnoissa nostettiin esiin, että rekisterinpitäjyys on uusi tehtävä hyvinvointialueille ja se tulisi resurssoida vastaavasti. Häätäilmoitusten läpikäymisestä ja salassapitoperusteiden arvioimisesta aiheutuva työ tulisi huomioida hyvinvointialueiden rahoituksessa.

Vantaan ja Keravan, Etelä-Karjana sekä Pohjanmaan hyvinvointialue katsoo, että niillä ei ole esityksen perusteella tarvetta kasvattaa ERICA -client oikeuksia nykyisestä tasosta. Pohjois-Karjalan pelastuslaitos-liikelaitos ja Keski-Suomen pelastuslaitos sekä Poliisihallitus ilmoittavat tarpeesta lisätä ERICA -client työasemien määrää. Erica-clientien määrän kasvattamiselle on Poliisihallituksen lausunnon mukaan tarve, sillä juuri sillä voidaan vähentää Häätäkeskuslaitoksen työtä erilaisten tietojen etsimisessä pääkäyttäjien ja rekisterinpitäjien lukuun.

Hätäkeskuslaitoksen lausunnon mukaan lakiluonnos pitää sisällään uusia toimintamuotoja, jotka vaativat nykyisen tietojärjestelmän muuttamista. Häätäkeskustoiminnan strategian mukainen häätäkeskustietojärjestelmän käyttötarkoituksen laajentaminen ja sen kustannusvaikutukset tulisi kartoittaa tarkemmin. Lausunnon mukaan aikataulu tulisi sitoa muutosten hyväksytyyn toteuttamiseen.

Poliisihallituksen tulkinnan mukaan poliisin tehtäviä koskevat puhelutallenteet kuuluvat poliisin rekisterinpitoon kuuluviin tietoihin. Niiden osalta tulisi olla tekninen tapa (ERICA-Tarkki-järjestelmä), jolloin kukin rekisterinpitäjä voisi noutaa oman toimialansa häätäpuhelutallenteen sitä tarvitessaan. Poliisilla tähän on tarve tuhansia kertoja vuosittain, joten pyyntöön perustuva järjestelmä ei ole todellinen vaihtoehto, paitsi niiden puheluiden osalta, jotka kuuluvat toisen rekisterinpitäjän alaisuuteen. Poliisilla on lakisääteinen tiedonsaantioikeus poliisin tehtävien sekä esitutkintaan käytettävien tallenteiden saamiseen. Tekninen käyttöliittymä vähentäisi turhaa työtä häätäkeskuksessa, eikä sivulla 43 kolmannessa kappaleessa kuvattua lisäresurssia tarvittaisi.

3.2. Turvallisuustutkintalaki

Onnettomuustutkintakeskus pitää hyvänä, että sen ja Häätäkeskuslaitoksen tehtäväsiirto ja sen perusteet kirjataan lakiin. On tarkoituksenmukaista, että Onnettomuustutkintakeskukselle tuleviin ilmoituksiin vastataan jatkossakin nimenomaan Häätäkeskuslaitoksen johtokeskuksessa. Näin puheluihin vastaavien kouluttamisesta pystytään huolehtimaan Onnettomuustutkintakeskuksen toimesta. Sääntelyn tulee mahdollistaa myös se, että Onnettomuustutkintakeskus ottaa tarvittaessa itse hoitaakseen sen päivystysnumeroon tuleviin puheluihin vastaamisen. Samalla Onnettomuustutkintakeskus esittää tarkennuksia ja korjauksia asiaa koskeviin perusteluihin.

Viitaten HE-luonnoksen sivuille 35–36, turvallisuustutkintaa tehdään yhteiskunnallisesti merkityksellisten tapahtumien kohdalla, joissa on julkinen intressi saada tietoa siitä, onko häätäilmoitus tehty, milloin se on tehty, mikä taho sen on tehnyt, mitä tietoja viranomaisella on häätäilmoituksen perusteella ollut käytettävissään ja mihin toimenpiteisiin viranomainen on häätäilmoituksen johdosta ryhtynyt.

OM nostaa lausunnossaan esiin Onnettomuustutkintakeskuksen ja Häätäkeskuslaitoksen välisen sopimusjärjestelyn mainitsemisen lain säännöksessä.

3.3. Konsulipalvelulaki

Ulkoministeriö piti tärkeänä, että häätäkeskustoiminnasta annettua lakia koskevan säädöshankkeen yhteydessä myös konsulipalveluihin liittyvien avustavien asiakaspalvelutehtävien siirtäminen Häätäkeskuslaitokselle arvioidaan lainsäädännön kannalta ja tehdään tarvittavat muutokset lainsäädäntöön. Ulkoministeriö antanut esityksen konsulipalvelulakia koskevaan säädösehdotukseen liittyvät täydennysehdotukset suoraan sisäministeriölle.

Hätäkeskuslaitoksen lausunnon mukaan konsulipalvelulaissa tulisi mahdollistaa Häätäkeskuslaitokselle avustavien tehtävien hoito ulkoministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Perusteluna lausunnossa esitetään se, että käytännössä voi syntyä tilanteita, joissa ulkomailla olevat suomalaiset tarvitsevat laajamittaisesti apua heitä kohdanneessa kriisitilanteessa ja Häätäkeskuslaitoksessa on tähän tarvittava tekniikka, jolla virasto voi tarvittaessa tukea ulkoasiainhallintoa kriisitilanteen hoidossa.

OM nostaa esiin ulkoministeriön ja Häätäkeskuslaitoksen välisen sopimusjärjestelyn mainitsemisen lain säännöksessä.

3.4. Pelastuslaki

Muutamissa lausunnossa esitettiin, että pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeus ei tule varmistetuksi riittävästi esityksessä, erityisesti pelastuslain 78 §:n mukaisten valvontatehtävän suorittamisen osalta. Lausunnossa esitettiin, että pelastusviranomaisella olisi oikeus saada Häätakeskuslaitokselta tietoja hätäkeskuksiin liitetyistä paloilmoittimista ja muista laitteistoista, joiden paloilmoitukset on liitetty hätäkeskukseen. Pelastusviranomaiset tarvitsevat lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi tietoja esimerkiksi laitteiston haltijasta, sijainnista ja yhteyshenkilöistä, sijainti-, tunnistetiedot ja yhteystiedot rakennuksesta, laitteistosta, laitteiston haltijasta ja hälytystilanteissa tavoitettavista yhteyshenkilöistä. Laitteiston haltijan yhteystiedot pelastusviranomaisen saattaa tarvita myös erheellisten paloilmoitusten laskutusta varten. Lausunnossa esitettiin lisäksi, että lainsäädäntöä muutettaisiin tarvittavilta osin siten, että tarkastuslaitoksen on oikeus saada hätäkeskuksen valvonnassa olevasta laitteesta hätäkeskustietojärjestelmään kirjatut tiedot Laki pelastustoimen laitteista (10/2007) 7 ja 13 § mukaista valvontatehtävää suoritettaessa.

Kahdessa lausunnossa tuotiin esiin, että pelastuslain 42 §:ää tulisi täsmentää siten, että Häätakeskuslaitoksen tulisi ilmoittaa pelastusviranomaiselle, mikäli hätäkeskukseen kytketty ilmoitinlaite tai sammutusjärjestelmä olisi toimintakunnoltaan merkittävästi alentunut. Pelastusviranomaisen ei ole mahdollista saada edellä mainittua tietoa ilman Häätakeskuslaitoksesta tehtävää ilmoitusta. Ilmoitusten perusteella pelastusviranomaisen olisi mahdollista reagoida nykyistä tehokkaammin valvontakohteen kohonneeseen riskitasoon pelastuslaki 78 § mukaisessa valvontatehtävässä.

Useassa pelastuslaitoksen lausunnossa todettiin jäävän epäselväksi, toimiiko tietojen luovuttajana pelastuslain 91 §:n muutoksen jälkeen Häätakeskuslaitos vai tulisiko luovuttajana mainita henkilötietojen rekisterinpitäjä.

Kahdessa lausunnossa katsottiin, että hätäpuhelun ja tallenteiden tiedonsaantioikeus pelastustoimen palotutkinnan kansallisiin tarpeisiin tulisi olla mahdollista myös tulevaisuudessa.

Yhdessä lausunnossa tuotiin esiin, että pelastusviranomaisella ei ole vastaavaa toisiokäyttöoikeutta henkilötietojen käsittelyyn kuin poliisilla ja Rajavartiolaitoksella. Näiltä osin pelastustoimen omaa henkilötietojen käsittelyn sääntelyä toivottiin kehitettävän.

3.5. Valtioneuvoston asetus hätäkeskustoiminnasta

Yhden lausunnon mukaan tukipalveluita koskevassa asetusluonnoksen kohdassa (3 §) on mainittu useita täsmälleen samoja asiakokonaisuuksia, jotka ovat sekä kiireellisiä tukipalveluita että muita tukipalveluita, kuten esimerkiksi "osallistuminen toimivaltaisen viranomaisen päätökseen perustuvan kiireellisen paikannuksen suorittamiseen". Asiayhteydestä ei lausunnon mukaan käy selvästi ilmi, miksi kiireellinen paikannus kuuluu myös muihin kuin kiireellisiin tukipalveluihin.

OM lausuu, että asetuksessa ei saa toistaa laissa säädettyä.

Pelastusopisto pitää ehdotettua asetuksen 3 a §:n 1 momentin 5 kohdan kirjausta hyvänä ja tutkintoon johtavan koulutuksen antamista selkeyttävänä. Häätakeskuspäivystäjän tutkintoa opiskelevien työharjoittelu on mahdollista toteuttaa ainoastaan Häätakeskuslaitoksella, jonka vuoksi kirjaus on tarpeellinen nykyisen käytännön jatkuvuuden turvaamiseksi.

Pelastusopisto esittää, että hätäkeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:ää muutettaisiin siten, ettei poliisin perustutkinto tai vastaava aikaisempi tutkinto tuottaisi kelpoisuutta toimia päivystystehtävässä. Pelastusopisto katsoo, ettei poliisin perustutkinto tai sitä vastaava aikaisempi tutkinto anna riittävän laaja-alaisia valmiuksia hätäkeskuspäivystäjänä toimimiseen. Poliisin perustutkintoa ei ole suunniteltu valmistamaan hätäkeskuspäivystäjän työhön, eikä kyseisen ammatin erityispiirteitä oteta koulutuksessa riittävästi huomioon.

3.6. Voimaantulo

Lausunnoissa ei pääsääntöisesti otettu kantaa lain voimaantuloon.

Sisäministeriön rajavartio-osasto katsoi, että rekisterinpitäjyyteen liittyvien vastuiden toteuttaminen ei edellytä sääntelyn voimaantulon lykkäämistä ja tarkoituksenmukainen voimaantuloajankohdan arvioiminen voidaan tehdä pelastusosastolla.

Sosiaali- ja terveysministeriö lausuu, että asteittainen voimaantulo on tarpeellinen, jotta uudet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjät saavat riittävän ajan valmistautua rekisterinpitäjän tehtäviin ja vastuisiin.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää ehdotettua voimaantuloa mahdollisena. Se tuo kuitenkin esiin huolen toimeenpanosta asteittaiseen voimaantumoon liittyen (kun henkilötietojen käsittelyn pelastustoimessa tilannekuvan ylläpito olisi edelleen Häätäkeskuslaitoksen vastuulla vuoteen 2024 saakka).

4. MUUTA LAUSUNNOISSA ESIIN NOSTETTUA

Yhdessä lausunnossa nostettiin esiin, että hätäkeskuksen hälytysviestin saaja ei sopimuspalokuntamaailmassa ole ”yksikkö” vaan joukko yksittäisiä palokuntalaisia fyysisinä henkilöinä, jotka siis ovat hälytysviestin vastaanottajia. Tämä puute on aiheuttanut ongelmia, ja lausunnossa esitetään, että hätäkeskuslakia täsmennettäisiin tältä osin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää, että lakiehdotuksessa säädettäisiin hätäkeskuksiin kertyvän tiedon toisiokäytöstä. Ehdotuksessa ei kuitenkaan mainita selvästi tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö kannattaa ajatusta, että hätäkeskuksiin kertyviä tietoja voitaisiin toisiokäyttää perusteltuihin tarkoituksiin, kuten tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Häätäkeskusten tietojen toisiokäytöstä säädettäessä olisi hyvä huomioida sensitiivisten aineistojen sallitun käsittelyympäristön määrittelyssä yleiset ja kansainväliset standardit erikseen räätälöityjen tietoteknisten ratkaisujen sijaan.

TUKES tuo esiin lausunnossaan, että esityksen luonnoksessa viitataan korkeimman oikeuden ratkaisuun (KKO:2009:37), jossa todetaan, että valtion hätäkeskukset ovat kiinteä osa julkisen vallan tosiasialliseen käyttämiseen liittyvää viranomaistoimintaa. Perustuslain mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Häätäkeskuslaitos on antanut nettisivuillaan (<https://112.fi/yritysassiakaspaloilmoitinlaitteet>) yksityiskohtaisia ohjeita, jotka koskevat paloilmoinlaitteiden liittämistä hätäkeskukseen. Sivuilta löytyvät sopimusehdot, jotka koskevat automaattisen paloilmoinlaitteen liittämistä hätäkeskuslaitoksen hätäkeskustietojärjestelmään sekä laitteen toimivuuden testaamista. TUKES:n lausunnon mukaan näiltä ohjeilta ja sopimusehdoilta puuttuu riittävä säädösperusta. Tukes esittää, että asiasta säädettäisiin hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa.